

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถพัฒนาตนให้ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข อีกทั้งส่งผลเกื้อกูลต่อการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในทุกๆ ด้านของประเทศ เป้าหมายสำคัญของการศึกษาคือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีการเรียนรู้สูงสุดตามศักยภาพของแต่ละคน และการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561) กำหนดวิสัยทัศน์ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ซึ่งเป้าหมายปฏิรูปการศึกษาคือการเรียนรู้อย่างเป็นระบบโดยเน้นประเด็นหลักสามประการคือ 1) คุณภาพและมาตรฐานการเรียนรู้ของคนไทย โอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน สถานศึกษา แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม หลักสูตรและเนื้อหา พัฒนาคูให้เป็นวิชาชีพที่มีคุณค่า สามารถดึงดูดคนเก่ง ดี และมีใจรักมาเป็นครู ณาจารย์ได้อย่างยั่งยืน ภายใต้การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ 2) เพิ่มโอกาสการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ เพื่อให้ประชาชนทุกคนทุกเพศทุกวัยมีโอกาสเข้าถึงการศึกษา และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษา โดยเพิ่มบทบาทของผู้ช่่นอกระบบการศึกษาด้วย และข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการต่อคณะรัฐมนตรี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร. 2556 : 1)

การจัดการเรียนรู้ตามหลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จะต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยการจัดวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ให้สามารถพัฒนาตนเองลงมือศึกษาค้นคว้า คิดแก้ปัญหาและปฏิบัติงานเพื่อสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุน จัดสถานการณ์ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบและแสดงออกถึงศักยภาพของตน อีกทั้งต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางอารมณ์ของผู้เรียนสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นกัลยามิตรให้เรียนอย่างมีความสุข ตลอดจนใช้สื่อที่ดึงดูดความสนใจ เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้ จะส่งผลให้ผู้เรียนมีความสนใจ ตั้งใจเรียน มีความคิดสร้างสรรค์ ทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2553 : 12)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อให้มีประสิทธิภาพ ครูควรจัดกิจกรรมที่ให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างเนื้อหาในหลักสูตรกับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนฝึกการนำสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมไปใช้เบาะเห็นคุณค่าทางสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีเจตคติที่ดี ครูควรจัดกิจกรรมโดยให้ปฏิบัติจริงหรือนำเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันมาเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม

จากผลการประเมินคุณภาพทางการศึกษาระดับชาติในแต่ละปีพบว่า กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนลดลงทั้งประเทศ และจากการสอบถามครูที่สอนสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่าครูส่วนมากใช้หนังสือเรียนจากสำนักพิมพ์ที่โรงเรียนจัดให้เป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (วุฒิ ถนอมวิริยะกุล. 2547 : 3) สภาพปัจจุบันและปัญหาที่ปรากฏเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินำพื้นฐาน (O-net) ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 42.00 คะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ปีการศึกษา 2555 เฉลี่ยร้อยละ 70.56 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนตั้งไว้ที่ร้อยละ 75.00 จากการประเมินคุณภาพภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา รอบที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2552 ผลการประเมินมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานที่ 1 ด้านคุณธรรม จริยธรรมอยู่ในระดับดี และได้ให้ข้อเสนอแนะสำคัญเพื่อการพัฒนา สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีระเบียบวินัย และมีความรับผิดชอบให้มากขึ้น มีสมาธิในการปฏิบัติกิจกรรมโดยพร้อมเพรียงกัน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์การมหาชน. 2552 : 11) และจากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตนในด้านการปฏิบัติตนดี เช่น การสวดมนต์ไหว้พระ การแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้ปกครอง เช่น การกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ การไหว้พระครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ไม่ถูกต้องตามหลักของสภาวัดนธรรมไทย สาเหตุที่คะแนน O-net ต่ำกว่าเกณฑ์ระดับชาติและเป้าประสงค์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เพราะครูขาดสื่อการสอนที่หลากหลายและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน (โรงเรียนบ้านเหล่าป่าเป็ด. 2553 : 8)

จากสภาพปัญหาและเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจสร้างชุดฝึก เรื่อง การปฏิบัติตนดี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านเหล่าป่าเป็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร เพื่อเป็นข้อเสนอแนะนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้เรื่อง การปฏิบัติตนดี ฝึกฝนความรู้พื้นฐานให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการปฏิบัติ ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ส่งผลคุณภาพผู้เรียนและเป็นการส่งเสริมลักษณะนิสัยที่จะนำไปใช้ใน

ชีวิตประจำวันและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมให้สูงขึ้นด้วย

คำถามการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของบลูม ประกอบชุดฝึก เรื่อง การปฏิบัติตนดี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ หรือไม่
2. การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของบลูม ประกอบชุดฝึก เรื่อง การปฏิบัติตนดี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทำให้ผลการเรียนรู้ด้านความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่
3. การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของบลูม ประกอบชุดฝึก เรื่อง การปฏิบัติตนดี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ส่งผลให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจและพฤติกรรมของนักเรียนอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนดี ตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของบลูม ประกอบชุดฝึก กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน เรื่องการปฏิบัติตนดี ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของบลูม ประกอบชุดฝึก กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ต่อการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนดี ตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของบลูมประกอบชุดฝึกการปฏิบัติตนดี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

สมมติฐานการวิจัย

ผลการเรียนรู้ด้านความรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนดี ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของบลูม ประกอบชุดฝึก กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 18 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนบ้านเหล่าป่าเป็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร

2. ด้านตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของบลูม ประกอบชุดฝึก

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

2.2.1 ผลการเรียนรู้ด้านความรู้ และการปฏิบัติตนดี

2.2.2 ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้เรื่องการปฏิบัติตนดี ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของบลูม ประกอบชุดฝึก

3. ด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม มาตรฐาน ส 1.1 รู้และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสนา หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่น และปฏิบัติตามหลักธรรม เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขมาตรฐาน ตัวชี้วัดที่ 3. บอก ความหมาย ความสำคัญ และเคารพพระรัตนตรัย ปฏิบัติตามหลักธรรมโอวาท 3 ในพระพุทธศาสนา หรือหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด และตัวชี้วัดที่ 4. เห็นคุณค่าและสวดมนต์ แผ่เมตตา มีสติที่เป็นพื้นฐานของสมาธิในพระพุทธศาสนา หรือการพัฒนาจิตตามแนวทางของศาสนาที่ตนนับถือตามที่กำหนด มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี และ ำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ตัวชี้วัดที่ 1. บำเพ็ญประโยชน์ต่อวัด หรือ ศาสนสถานของศาสนาที่ตนนับถือ ตัวชี้วัดที่ 2. แสดงตนเป็นพุทธมามกะ หรือแสดงตนเป็นศาสนิกชนของศาสนาที่ตนนับถือ ตัวชี้วัดที่ 3. ปฏิบัติตนในศาสนพิธี พิธีกรรม และวันสำคัญทางศาสนา ตามที่กำหนดได้ถูกต้อง

4. ขอบเขตระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โดยใช้เวลาในชั่วโมงเรียนปกติ สัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 1 ชั่วโมง รวมทั้ง 12 ชั่วโมง ทั้งนี้ไม่รวมเวลาทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาด้านจิตพิสัยของบลูม หมายถึง รูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้สึกรู้สึก เจตคติ ค่านิยม คุณธรรมและจริยธรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากแก่การพัฒนาหรือปลูกฝัง บลูม ได้จำแนกจุดมุ่งหมายทางการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือด้านความรู้ (Cognitive domain) ด้านเจตคติหรือความรู้สึก (Affective domain) และด้านทักษะ (Psycho-motor domain) ซึ่งในด้านเจตคติหรือความรู้สึก บลูม ได้จัดชั้นการเรียนรู้ไว้ 5 ชั้นประกอบด้วย

- 1.1 ชั้นการรับรู้ หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรู้ค่านิยมที่ต้องการปลูกฝังในตัวผู้เรียน
- 1.2 ชั้นการตอบสนอง หมายถึง การที่ผู้เรียนได้รับรู้และเกิดความสนใจในค่านิยมนั้นแล้วมีโอกาสได้ตอบสนองในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง
- 1.3 ชั้นการเห็นคุณค่า เป็นชั้นที่ผู้เรียนได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับค่านิยมนั้น แล้วเกิดเห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อค่านิยมนั้น
- 1.4 ชั้นการจัดระบบ เป็นชั้นที่ผู้เรียนรับค่านิยมที่ตนเห็นคุณค่านั้นเข้ามาอยู่ในระบบค่านิยมของตน
- 1.5 ชั้นการสร้างลักษณะนิสัย เป็นชั้นที่ผู้เรียนปฏิบัติตามค่านิยมที่รับมาอย่างสม่ำเสมอ และทำงานกระทั่งเป็นนิสัย

2. ชุดฝึก หมายถึง เอกสารเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะและกระบวนการเรียนรู้ เรื่องการปฏิบัติตนดี ภายในเล่มประกอบด้วยคำแนะนำในการใช้ชุดฝึก วิธีการใช้ชุดฝึก จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ รูปภาพ กิจกรรมฝึกปฏิบัติ และแบบทดสอบหลังเรียน

3. การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของบลูมประกอบด้วยชุดฝึก หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านเจตคติหรือความรู้สึกของบลูมตาม 5 ชั้นการเรียนรู้เพื่อช่วยปลูกฝังค่านิยมให้แก่ผู้เรียนได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นไปตามความต้องการ โดยใช้ชุดฝึกประกอบการเรียนการสอน ผู้เรียนได้รับรู้สาระการเรียนรู้และทำกิจกรรมฝึกปฏิบัติ

4. ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการพัฒนาจิตพิสัยของบลูมประกอบด้วยชุดฝึก หมายถึง คุณภาพของชุดฝึกเรื่องการปฏิบัติตนดี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นในระดับที่ผู้วิจัยค้นคว้าพอใจตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80

80 ตัวแรก (E₁) หมายถึง ประสิทธิภาพของกระบวนการได้จากร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรมระหว่างเรียน และทดสอบย่อย โดยใช้ชุดฝึกแต่ละเรื่องจำนวน 12 ชุด

80 ตัวหลัง (E₂) หมายถึง ประสิทธิภาพของผลสัมฤทธิ์ได้จากร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมด ที่ได้จากคะแนนการทดสอบวัดผลด้านความรู้หลังเรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 80 ขึ้นไป

5. ผลการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่พัฒนาขึ้นในตัวผู้เรียนทั้งจากการเรียนในห้องเรียนกิจกรรมในและนอกหลักสูตร ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงที่นักเรียนอยู่ในโรงเรียน

5.1 ด้านความรู้ หมายถึง ความเข้าใจในเรื่องการปฏิบัติตนเป็นดี แล้ว วัดได้โดยการใช้แบบทดสอบแบบปรนัย 3 ตัวเลือก

5.2 ด้านการปฏิบัติตนดี พฤติกรรมกระทำ การแสดงออกในการประพฤติปฏิบัติตนในการแสดงออกเรื่องเรื่องการสวดมนต์ไหว้พระการกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ การไหว้พระสงฆ์ การไหว้ผู้ใหญ่ การปฏิบัติตนในการประเคนสิ่งของแด่พระสงฆ์ วิธีการปฏิบัติตนต่อปูชนียวัตถุ และปูชนียสถาน การปฏิบัติตนในการเข้าร่วม ศาสนพิธี โดยยึดหลักการปฏิบัติของสภาวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นแบบปฏิบัติ วัดได้โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม

6. ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกชอบ พึงพอใจ ความชอบ ที่มีเรียนรู้ตามแนวคิด การพัฒนาจิตพิสัยของบหลุม ประกอบชุดฝึก เรื่องการปฏิบัติตนดี กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้จากการวัดด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 10 ข้อ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในด้านคุณธรรมจริยธรรมการปฏิบัติตนดีและสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้
2. ครูผู้สอน นำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นได้
3. เป็นแนวทางสำหรับครูสังคมศึกษา ในด้านการคิดสร้างเครื่องมือเพื่อใช้เป็นสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
4. โรงเรียนมีแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่นใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม